

יד אברהם

חדושי וביאורי אגדה על הפרשה

פרשת חיי שרה תשפ"ד

אם לא שויתי ודוממתי נפשי -
דהיינו מידת ההשתווות, שהכל
בעצם שווה לו - לטובה.

*

כולן שוין לטובה

עוד יש לבאר דכולן שוין לטובה,
ר"ל שכל שנה ושנה לשרה היתה
טובה, וכלו' שלא היתה שנה רק
כאמצעי להגיע לשנה אחריה, אלא
כל שנה היה בבחינת 'כלי שרת',
שמילאה את כל יום וכל שנה - כמו
שהיא, באמונה ובעבודת ה'.

זאת אומרת שאפילו בשנים שהיו
קשים, מ"מ גם אותן השנים ראתה
בהם יד ה', ואמצעי לעלות במדרגות
רוחניות.

זאת אומרת שבשנים שהן מלאים
הצלחה, האדם אמור להרגיש את
עצמו כ'איש מצליח' ושוכח קצת
שגם זה הוא נסיון ואמצעי מאת ה'
כדי לעשות קידוש ה'.

וכן בשנים שעובר אדם בעיות
וקשיין ר"ל, הוא אמור לחשוב שהוא
איש כשל לא יוצלח, ומתמרמר.
ואילו שרה אמנו היתה לה כל כך
אמונה, בטחון וסיבה רוחניות
לחיים, שלא ראתה כן, אלא כל מצב
כמו שהיה, ידעה בבירור שהוא
מאת ה', וכל מגמתה היתה
לעבודתה.

ונמצאנו למדים שבזה הורונו רז"ל,
שעיקר גדול בחיים הוא השתוות,
ולהדגיש את תכלית חיינו, ועבודתו,
ה'לכך נוצרת', וע"י לא יגבה לבו
למעלה למעלה מהצלחתו, וגם לא
יפול לדכאון בהכשלו. שאלו כולן
אינן אלא נתונים בחיים, ולא עצם
החיים, ולא מטרת החיים.

כולן שוין לטובה

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים
שנה ושבע שנים שני חיי שרה [כג.

א]

פרש"י: 'שני חיי שרה - כולן שוין
לטובה.'

וצ"ב כי כבר דרשו רז"ל שבת מאה
כבת כ וכו', א"כ מה זה מוסיף.

ונראה שזאת היא מדה אחרת. שכל
ימיה היו שוין לטובה. זאת אומרת,
נכון שלא היתה לה ולד עד אחרי
הייאוש, ועברו אל ארץ אחרת,
ונתייסרה בבית פרעה ועוד ועוד,
ומ"מ נשתבחה שרה אמנו, שכל
ימיה היו שוין לטובה.

זאת אומרת ששרה אמנו אף שעברו
עליה מעשים מרים ולא נעימים ר"ל,
מ"מ היא עצמה לא התמרמרה כלל.
רק אצלה היו כולן שוין לטובה.

וצ"ע איך ובאיזה מדה עשתה כך.

וצריך לומר שמדת בטחונה, שמפי
עליון לא תצא רע, וה' רק עושה
'טוב' לאדם, אף שהוא לא מבין, אף
שזה מורגש אצלו כ'מר', אבל יודע
הוא היטב שבחיינו מטרתו היא
לחיות בדבקות עם בוראו ולשם עם
אמונתו. וזהו עיקר מדת הבטחון.

ולכך היון כל קורות חייה 'שוין
לטובה' - בבחינת 'אם לא שויתי' -
כמו שביאר בספר חובות הלבבות
שכ' בביאור ענין הבטחון שמתועלת
הבטחון הוא: השמחה בכל מצב
שהוא עובר אליו, ואע"פ שהוא נגד
טבעו, מחמת בטחונו בה', שאינו
עושה לו אלא הטוב ביותר, כמו
שעושה האם הרחמנית לבנה
ברחיצתו וניקויו והתרתו וחתולו
בעל כרחו כמו שאמר החסיד ע"ה

ליתר בירור: שרה אמנו הבינה שכל שנה אינה רק 'חזי לאצטרופי' עם שנים אחרות להשיג מטרה גדולה יותר, אלא כל שנה היא 'כלי שרת' בפני עצמה, ויש לדרוש את הדרוש לה באותה שעה.

וכוח זו ירשה אסתר המלכה, להבין שכל מדינה ומדינה אינה רק כדי להצטרף לחשבון גדול - למלוכה גדולה, אלא כל מדינה ומדינה היא כמו בריה בפ"ע, ולדעת מהותה ותכונתה ודרך להביאה לגדלות הנפש. זאת היא עיקר החינוך והמנהיגות.

יתירה מזו, שמענו ממדרש זה, דרע"ק היה דורש, שיש להסתכל על כל שנה, וכל עידן בחיים, כמו מדינה, להבין את הדרך הטבעי, לפי מהלך החיים, מה הקב"ה מבקש ממנו להוציא משנה זו, כבריה בפנ"ע, הגם שגם תצטרף לכל החיים, אבל כל שלב הוא מדינה עם אנשים וצריך רגישות הנפש וגדלות מוחין ועצה נכונה להוציא מכל שלב בחיים את המיטב של אותו שלב, ולא רק לכתשם לכולם לדבר אחד.

קצת משמע דכל שנה ושנה, זה לא 'שלך' אלא זו 'מדינה' שלמה שאתה חייב להנהיגה. וזהו עיקר המעלה של שרה אמנו, שכולן היו שוות לטובה!

נמצינו לדמים שעיקר המורשת שאדם מוריש לעולם, אינו רק צירוף גרידא של כל שנות החיים, אלא יש מורשת של כל שנה ושנה, ומסבתרא הן אפילו כל יום ויום וכל שעה ושעה, וכל מעשה ומעשה, הוא המורשת שלו. לא רק לחשבן את החיים בגדול, אלא הגם שצריך לנווט לפי המפה הגדולה, אבל צריך

ה. עקיבא היה יושב ודורש. בקשו העם להתנמנם. אמר מה ראתה אסר שתמלוך על קכ.ז מדינות. אמרה תבא בתר בתה של שרה שחייתה קכ.ז שנים ותמלוך על קכ.ז מדינות. [בראשית רבה פרה נ.ט.]

עפ"י מה שנתבאר יש להבין דברי המדרש שבזכות שרה אמנו, שכל שנה לא היתה רק 'מעבר' לשלב אחר ולשנה אחרת, יותר טוב מהנוחת, בזכות דיעה זו זכתה בתה למלוך על קכ"ז מדינות, ר"ל שעיקר מנהיגות הוא לדעת שכל מדינה ומדינה יש לה את המעלות שלה, והאופי שלה, ואין מן הרצוי לשלוט ולהשוות את כולם בצורה אחידה ממש, אלא ניתן לראות את כל אחד ואחד במדה מסויימת כבת יחידה, לעצמה עם כוחות והנהגות משלה.

וקצת תמוה, דניחא ששרה אמנו ראתה בכך את חייה ושנותיה, אבל מנא לן, שזה שייך למנהיגות של מדינות ואוכלוסותיהן.

ונראה דזהו עיקר חידושו של רע"ק, שזה מדה נכונה לדון את המונח לפניך כשלעצמו של דבר, ומדה זו דורשת שבכל ענין וענין בין אישי בין במערכת הציבור, יש לכבד את ולטפח את המונח לפניך, ולא לקפוץ על ההרים להנמיך כל גבוה ולמשוך כל נמוך.

זאת אומרת ששרה אמנו לא רק חייתה כל יום וכל שנה 'לחיות ברגע', לא זו המכוון כאן, אלא שכיבדה את כל מה שניתנה לה מן השמים כדרך לעבוד את ה' תוך אותו רגע ואותו מצב. ומדה זאת למדה וירשה אסתר המלכה.

להבין את שהוא לפניו, ולחיותו במלא מהותו.

*

* *

כל הרגשות של אב אוהב וחומל, ולא ביטל מדה זו, ועל כן נתן לעיניו לזלוג בדמעות. וגם שרה אמנו טפחה בעצמו ובתוכה בכוונה כל הרגשות הרחמניות של אם בישראל – במלא הרגש והחמימות, שבאם לא, הרי חסר בכלל ישראל ח"ו אהבת וחמימות האם.

ועל כן אף שהכל היו שוין לטובה, היינו ל'טובה', ולא שלא הרגישה את המרירות והקשיות שבמאורעות חייה, רק שהיא לא נעשתה מרה ע"ז, מחמת שבלבה הבינה והשתוותה.

ונראה מעתה שחלק מזה היא שלימדה את בני ישראל ובפרט את בנות ישראל שבכל הדורות לדעת מה זאת אמא בישראל, דמעשי אבות היא סימן ויצירה אצל הבנים כידוע, ולימדה שלב האנושי של אם בישראל, יש גבול למה שמסוגלת להחזיק בתור אם חומלת – שרחמי האם הם עד הסוף, בלי גבול ממש, עד כדי מסירות נפש.

ואף אברהם בזלגו דמעות לימד ואיזן ותיקן לב היהודי של כל אבא בכל הדורות – שלמרות מדת ההשתוות והבטחון, הלב פועם בחמלת האב במלא עוזו ומלא תוקף אהבה וחמלה, והעינים זולגות מאליהן, אף שהלב הוא בשמחה.

ואין זה סתירה לאהבת ה' הגדולה שבה, שמשמע שכל ימיה היו שוין לטובה – אף הסוף, ואף שהיה מעשה מר, מ"מ אף על זה אמר הבורא יתב' – כולן שוין לטובה, וכמשנ"ת.

*

ויש להוסיף דלכן כתיב ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה ב'כף' קטנה,

ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה (שם, ב)

פרש"י: 'ונסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שע"י בשורת העקידה שנזדמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחת נשמתה ממנה ומתה'

וצ"ע שהרי בכל זאת אמרו רז"ל (מד"ר כאן): ויבא אברהם לספוד לשרה, מהרי המוריה בא, ומתה שרה מאותו צער, ששמעה על העקידה, לכך נסמכה העקידה לויחיו חיי שרה. והרי אברהם אבינו היה טפל לה ברוח הקודש, ועברה כל מאורעות חייה בהשתוות עלאית, איך זה שלא עמדה בנסיון זה, ואברהם כן עמד בה.

ואף שיש לבאר שאצל אברהם עיקר המעשה לא היה בבחינת תיכף, משא"כ אצל שרה אמינו, שנודע לה תיכף ומיד, אבל בכל זאת צ"ע שהרי יצחק לא מת בעקידה. אמנם מבואר בפדר"א פל"ב שהשטן אמר לה רק שהקריבו לעולה, והנער בוכה ומילל, שלא יכול להנצל, ומיד התחילה בוכה ומיללת, אך בכל זאת הקושיא עומדת. וגם מבואר שהיו שנותיה בשלמות, שהיה זה זמנה למות, אך בכל זאת צ"ב.

ונראה הביאור ששרה אמנו בלבה היתה שמחה לקיים רצון ה' לא פחות מאברהם, אבל בכל זאת גם אברהם היו לו דמעות בעינים, שהרי עיני בשר היו לו, עיני אב רחמן על בנו יחידו, ואין זה חסרון אלא מעלה, שאברהם חונך את עצמו עם

רוה"ק הוא מה שאדם מתבודד ומשרה עליו רוה"ק ויודע מה שרואה. אמנם לא דבר עמו הי'. ונבואה הוא בחינה גדולה ורבה מזה כמו שביארנו. ודוד המלך ע"ה זכה לשניהם ואמר רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני. היינו רוח ה' הוא רוה"ק המופיע על דבר עצמו. וגם מלתו על לשוני שהוא נבואה ממש. ואברהם היה גדול **בנבואה** משרה. אבל **ברוה"ק** היתה שרה מצוינת יותר מא"א.

והסיבה לזה הוא משני טעמים. א' שאברהם בצדקו היה **מנהיג העולם** ומדריכם לעבודת ה' וכמו שבי' לפנינו נשיא אלהים ויבואר לפנינו. ומי שעסקו עם המון רבה אינו יכול להתבודד כ"כ. משא"כ שרה היתה **יושבת באהלה** בקדושה וטהרה (ועי' מש"כ הגאון **חתם סופר** בהקדמתו בזה דברים ראויים אליו ז"ל). שנית דאין רוה"ק חל אלא מתוך **שמחה** ש"מ. ושרה זה צדקתה להפלא שהיתה באמונתה בבטחון חזק מאד נעלה כמו שמבואר ברבה שאמרה שרה לא"א את בהבטחה ואני באמונה ומי שבא מכח הבטחה ידוע מאמרם ז"ל אין הבטחה לצדיקים בעוה"ז. שמא יגרום החטא. ועי' מש"כ לעיל י"ד י". משא"כ שרה שהיתה חזקה באמונתה בלי שום הבטחה ע"כ **לא נתעצבה בכל ימי חייה** והיתה שקועה ברוה"ק.

וזהו דבר הכתוב שני חיי שרה. דשנים שלה כולם היו בחיי **שמחה** ונפש המעלה ונשגב בחיי רוחני. וכענין לשון גמי' מספר ימיו כפלים. כך אמר הכתוב דשני חיייה היו שני פעמים משום שהיו חייה עליזים וסמוכים בה' מבטחה. ונראה עוד לפרש ע"פ הפשט משמעות שני מספר שני. ובאשר שרה נעשית

וכ' בעל הטורים שא"א ע"ה בכה רק מעט משום שזקנה היתה, ונראה הביאור שאברהם ידע והאמין בלי שום ספק שנתמלאו ימיה ושנותיה, ולא שנגרם הדבר מפאת העקידה כאילו. ומעתה יש לומר שגם שרה ידעה היטב כמו שמשנה רבינו ידע את יום מותו, וכ' באוה"ח שהצדיקים הגדולים יש להם ידיעה. וע"כ מסרה שרה נפשה, שלא תמות מחמת זקנה גרידא, רק כדי להעמיד בתוקף אהבה בתוך לבב אמהות בישראל.

ויש להוסיף שמן השמים סיבה הענין שתמות ע"י שמיעת העקידה שבזה יש לה גם שכר העקידה שמתה על מצוות ה' ולא כסם מיתת אלמוני.

*

העמק דבר - שני חיי שרה

שני חיי שרה.

מיותר ואין כן בכ"מ זה הלשון. והנה כבר פירשנו כ"פ פי' חיים בלשה"ק בשתי משמעות. אחת חיים ולא מות. ב' **שמח** ועלז ולא עצבון. כענין שאמרו ביומא ס"פ בא לו. שנות חיים ושלוש שנים המתהפכות מרעה לטובה. וכן בארצות החיים מקום שוקים. תמן שובעא כו'. ועי' מש"כ דברים פ' ואתחנן עה"פ ואתם הדבקים וגו'.

ואחר כ"ז יש להתבונן במה שאמרו שאברהם היה **טפל** לשרה בנביאות. ואין זה אלא תימא. האדם הגדול אשר דבר עמו ה' כ"פ. יהיה טפל לשרה שלא דבר עמה ה' כ"א דבור א' לא כי צחקת. ומפרשים ברבה שהוא דבר ה'.

אלא הכונה הוא שהיה טפל ברוה"ק. שהרי שני דברים הם

כבראשונה, ואמר 'עבד אברהם
אנכי'.

•

ועשה חסד עם אדוני אברהם

מובא ברש"י דברים ג טס אף על פי
שיש להם לצדיקים לתלות
במעשיהם הטובים אין מבקשים
מאת המקום אלא מתנת חינם'

אברהם אבינו הצטיין במידת הענוה
וגם אליעזר תלמידו המשיך בדרך זו
כי היה מושל בכל אשר לו' פסוק ב
והיינו גם במידת הענוה שלו ולכן
ביקש רק מתנת חינם

ובמדרש ב"ר נח א סב א דורשים על
אברהם ושרה את הפסוק תהלים לז
יח יודע ה' ימי תמימים' ומובא
בשפת אמת בשם חובת הלבבות
שענין התמימות זהה למידת
ההשתוות אדם צריך לקבל כל מה
שבא עליו לטוב וח"ו לרע בתמימות
ובאופן שוה בלי טענות

אברהם ושרה זכו למידה זו
שהאמינו שלא מגיע להם כלום ולכן
קיבלו הכל באהבה ואת הדרך הזו
הורישו גם לנו כמו שנאמר שם לז ח
ונחלתם לעולם תהיה' (בית ישראל
תשי"א)

•

ילדה אחרי זקנתה וחזרה לספר
חליפות השנים וא"כ היה לה שני
פעמים חליפות השנים. בראשונה
חיתה תשעים שנה. ובשניה ל"ז
שנים. וסך הכל שני חיי שרה היו
מאה ועשרים ושבע שנים וע' בעל
הטורים:

* *

ויאמר ה' אלה אדני אברהם הקלה נא
לפני היום ועשה חסד עם אדני אברהם
כד יב

במדרש ב"ר ס ב רבי חגי בשם ר'
יצחק אמר הכל צריכין לחסד אפילו
אברהם שהחסד מתגלגל בעולם
בזכותו נצרך לחסד שנאמר ועשה
חסד עם אדוני אברהם'

שואל הרה"ק השפת אמת זי"ע הלא
אליעזר היה עבד אברהם וידע את
חסדיו הרבים ולמה לא יכל לתלות
את בקשתו מה' יתברך כגמול על
מעשיו

ומתרץ בשם החידושי הרי"ם זי"ע
שאברהם היה רבי טוב ולימד את
תלמידיו להיות ענווים ושידעו
באופן ברור שכולם אפילו אברהם
צריכים להגיע לחסדי ה'. (שפת
אמת תרל"ב)

אליעזר הגיע למעמד 'תלמיד' אפילו
כשלא היה רבו שם, היה מתנהג
באופן שהיה אברהם מתנהג.

ועי"ז נעשה ברוך - כדכתיב בא ברוך
ה' - אחרי ניסיון זה.

הרי אמר לו אברהם אין ברוך
מתדבק עם ארור, ובכל זאת לא
הרהר אחריו, רק הלך בתמימות